

Meabhairghalair

Ceist 1 Beidh tú ag féachaint ar ball ar scéal dóchais faoi thogra nua i gCorcaigh.

Sula bhféachann tú ar an mír, pléigh a bhfuil ar eolas agat faoi na galair seo leis an duine in aice leat:

Galar Alzheimer agus Néaltrú

Ceist 2 Ceangail na focail Ghaeilge leis na focail Bhéarla.

1. togra nua sláinte	a. severe
2. comharthaí sóirt	b. full-time care
3. dian	c. new health proposal
4. néaltrú	d. terrifying period
5. cúram lánaimseartha	e. characteristic traits
6. de dhíth	f. national dementia strategy
7. tréimhse scanrúil	g. dementia
8. tacú le	h. training workshops
9. ceardlanna traenála	i. supporting
10. straitéis náisiúnta néaltraithe	j. needed

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Anois, féach ar an tuairisc den chéad uair le feiceáil an féidir leat na focail sin a aithint sa mhír nuachta.

Ceist 3 Féach ar an tuairisc den dara huair agus freagair na ceisteanna:

1. Cén taithí atá ag Anne O'Connell ar an ngalar néaltrú?
2. Cén fáth a raibh an t-ádh ar Anne O'Connell go raibh Tony Foley aici mar dhochtúir?
3. Déan cur síos ar an togra a bhunaigh An Dochtúir Foley.
4. Cad a deir An Dochtúir Foley a bheidh ag tarlú níos déanaí sa bhliain?

Ceist 4 '... eisean a bhunaigh ...'

Is í an fhoirm threise den fhorainm é an focal i gcló dubh thuas. Cén fhoirm threise atá ag na forainmneacha eile seo?

mé
tú
sé/ é
sí/ í

muid/ sinn
sibh
siad/ iad

Cuir an fhoirm threise de na forainmneacha pearsanta in abairtí anois lena mbrí a léiriú.

Ceist 5 '...an-mhaith...' ACH '...an-tábhachtach...'

Cén fáth a bhfuil séimhiú ar 'maith' ach nach bhfuil ar 'tábhachtach'?

Ceist 6 Pléigh na ceisteanna seo leis an duine in aice leat, nó le do ghrúpa.

1. Cén fáth a bhfuil sé deacair bheith i do chónaí le duine a bhfuil an galar néaltrú air, dar leat?
2. An gceapann tú go bhfuil níos mó daoine le néaltrú orthu anois ná mar a bhí fadó? Cén fáth?
3. Cén fáth a bhfuil togra ar nós an chinn a luadh sa mhír ina chuidiú dóibh siúd atá ina gcónaí le duine a bhfuil néaltrú air?

Treoracha agus Freagraí

Ceist 1

Plé atá i gceist leis an gceist seo.

Ceist 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
c	e	a	g	b	j	d	i	h	f

Ceist 3

Féach an script.

Ceist 4

mé – mise, mé féin

tú – tusa, tú féin

sé/ é – seisean, eisean

sí/ í – sise, ise

muid/ sinn – muid féin, sinn féin, muidne, sinne

sibh – sibhse

siad/ iad – siadsan/ iadsan

Ceist 5

Séimhítear an aidiacht a thosaíonn le consan tar éis **an-**, ach amháin iad siúd a thosaíonn le **d**, **s** agus **t**.

Ceist 6

Is féidir gach grúpa a chur ag déanamh an phlé seo agus ansin na ceisteanna a phlé leis an rang iomlán.

Eimear Ní Chonaola

Seoladh togra nua sláinte i gCorcaigh inniu a chabhróidh le lucht leighis tacú le daoine a bhfuil an galar Alzheimer agus galair cosúil leis orthu. Cuirtear béim mhór sa togra ar chomharthaí sóirt an ghalair a aithint go luath.

Grett O'Connor

Is maith is eol d'Anne O'Connell ó Chionn tSáile cé chomh dian is a bhíonn sé ar theaghlaigh nuair a thagann an galar seo ar dhaoine. Do bhuaile néaltrú a máthair, Kathleen Crowley, timpeall deich mbliana ó shin. Bhí Anne ag tabhairt aire di ar feadh trí bliana go dtí go raibh cúram lánaimseartha de dhíth uirthi. Deir Anne go raibh an tréimhse sin scanrúil agus go raibh an t-ádh dearg léi go raibh tuiscint an-mhaith ag an dochtúir teaghlaigh a bhí acu, an Dr Tony Foley, ar néaltrú. Eisean a bhunaigh togra pobail i gCionn tSáile dhá bhliain ó shin chun tacú le daoine a bhí ag tabhairt aire dá ngaolta go raibh néaltrú orthu. Anois, tá maoiniú faighte chun clár trí bliana a chur ar bun anseo i gColáiste na hOllscoile i gCorcaigh, ag múineadh do dhochtúirí teaghlaigh agus d'fhoireann leighis eile conas is fearr tacú le hothair go bhfuil néaltrú ag teacht orthu.

Tá néaltrú ar fhear céile Sheila O'Rourke. Tá sé ina chónaí in ionad cúraim anois ach do thug sí féin aire dó ar feadh i bhfad.

Sheila O'Rourke, Cionn tSáile

Ní thuigeann daoine an galar seo in aon chor. Tá gá mór leis an sórt seo traenála.

An Dr Tony Foley, Stiúrthóir an Togra

Nuair a thagann an néaltrú ar dhuine, ní bhíonn a fhios ag na teaghlaigh cad is ceart a dhéanamh. Tá sé an-tábhachtach go rachaidís go dtí an dochtúir teaghlaigh. Níos déanaí i mbliana beidh ceardlanna traenála ar siúl ar fud na tíre do dhochtúirí teaghlaigh, d'altraí agus do theiripithe eile.

Grett O'Connor

Cuirfear an traenáil seo ar fáil mar chuid de straitéis náisiúnta néaltraithe an rialtais a seoladh roimh an Nollaig. Grett O'Connor, Nuacht TG4.